

Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008 – 2015)

Účelem Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj ČR (Strategie VUR ČR, popř. Strategie) je stanovení priorit a strategických opatření v oblasti vzdělávání pro udržitelný rozvoj (VUR) pro období 2008 až 2015. V ČR nebyl dosud pro tuto oblast obdobný samostatný materiál vypracován, jedná se o stěžejní strategický dokument, podle něhož se bude VUR v České republice systematicky a koordinovaně rozvíjet. Strategie bude realizována prostřednictvím **Akčních plánů Strategie, které stanoví konkrétní aktivity v jednotlivých strategických oblastech a odpovědnosti za jejich plnění.**

I. Hlavní principy VUR

Vymezení pojmu VUR

Vzdělávání pro udržitelný rozvoj je předpokladem k osvojení si takových způsobů myšlení, rozhodování a chování jedince, které vedou k udržitelnému jednání v osobním, pracovním i občanském životě. VUR se zejména zaměřuje na:

- **pochopení propojenosti a vzájemné souvislosti ekonomických, sociálních a environmentálních hledisek rozvoje, a to na lokální, národní i globální úrovni,**
- **vnímání udržitelného rozvoje jako celostního a systémového přístupu, který směřuje k ekonomicky prosperující společnosti a respektuje sociální a environmentální souvislosti a limity,**
- **rozvoj kompetencí (znalostí, dovedností a postojů) pro demokratické a svobodné rozhodování ve vlastním i veřejném zájmu v souladu s právem a s principy udržitelného rozvoje.**

VUR **diferencuje** cíle, obsahy, metody, formy a prostředky na základě věkové a individuální zvláštnosti vývoje lidské osobnosti, přičemž se soustředí zejména na aktivní metody a formy vzdělávání, na vztahové, kritické a tvořivé myšlení apod. .

Při formulování klíčových témat VUR je důležité brát v úvahu vyvíjející se smysl konceptu udržitelného rozvoje, lokální a regionální specifika, ale i globální souvislosti daného tématu. Ve **Strategii vzdělávání pro udržitelný rozvoj Evropské hospodářské komise OSN** (tzv. Vilniuská strategie)¹ představují klíčová témata rozsáhlý komplex zahrnující mj. zmírňování chudoby, sociální smír, aktivní občanství, mír, etiku, odpovědnost v lokálních i globálních souvislostech, demokracii, spravedlnost, bezpečnost, lidská práva, zdraví, rovnost pohlaví, národnostní a kulturní rozmanitost, rozvoj venkova a měst, hospodářství, vzorce spotřeby a výroby, firemní odpovědnost, ochranu životního prostředí, hospodaření s přírodními zdroji, biodiverzitu a krajinnou rozmanitost. Na národní úrovni je potřeba tato klíčová témata konkretizovat s ohledem na specifika České republiky a s ohledem na témata **Strategie udržitelného rozvoje ČR** (Strategie UR ČR), resp. jejího postupového materiálu

¹ Regionální strategie EHK OSN ke vzdělávání pro udržitelný rozvoj, která byla přijata na zasedání na nejvyšší úrovni ve Vilniusu ve dnech 17. - 18. března 2005.

z roku 2007.² Jedná se o následující témata: veřejné finance, podniky a podnikatelské prostředí, sociální systém, veřejné zdraví, věda, výzkum a inovace, vzdělávání a celoživotní učení, udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a udržitelná spotřeba a výroba, doprava, klima a energie, správa věcí veřejných, zemědělství a lesnictví, evropský a mezinárodní kontext, udržitelný rozvoj území státu, regionu a obcí.

Vymezení pojmu VUR bude upřesňovat Akční plán Strategie s důrazem na ekonomické, sociální a environmentální souvislosti.

Vymezení pojmu VUR vůči environmentálnímu vzdělávání, výchově a osvětě (EVVO)

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta je etablována ve Státní politice životního prostředí jako jeden z klíčových preventivních nástrojů ochrany životního prostředí. Rozvoj EVVO v ČR je zakotven v zákoně č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, (v §13) a je dále strategicky určen Státním programem EVVO ČR³ a naplňován resorty prostřednictvím tříletých akčních plánů. Vývoj pojetí EVVO v ČR i vývoj zaměření akčních plánů Státního programu EVVO ČR ukazují dlouhodobý trend rozšiřování obsahu EVVO o témata UR. Pro Strategii VUR ČR se jedná o významné východisko, neboť v praktické rovině může VUR v ČR navázat na řadu aktivit a opatření realizovaných v rámci oblasti EVVO.

Základní rozdíl mezi EVVO a VUR je ten, že v oblasti EVVO je prioritní důraz kladen na **nejrůznější aspekty životního prostředí**, na poznávání životního prostředí, na uvědomování si nezbytnosti zachovávání podmínek života, na poznávání vztahu člověka a životního prostředí apod. Naproti tomu je VUR prioritně zaměřeno na **vzájemnou interakci a souvislosti mezi ekonomickými, sociálními, environmentálními a právními aspekty rozvoje** (globálního i lokálního), je významně interdisciplinární povahy a široce se opírá o společenskovední disciplíny.

Strategie VUR ČR je v oblasti vzdělávání jedním z klíčových průřezových dokumentů, který **začleňuje do stávajících oblastí vzdělávání nové přístupy, metody a témata**. Státní program EVVO ČR však zůstává autonomním a klíčovým strategickým vzdělávacím dokumentem specializovaným na oblast životního prostředí s přímou vazbou na Státní politiku životního prostředí ČR.

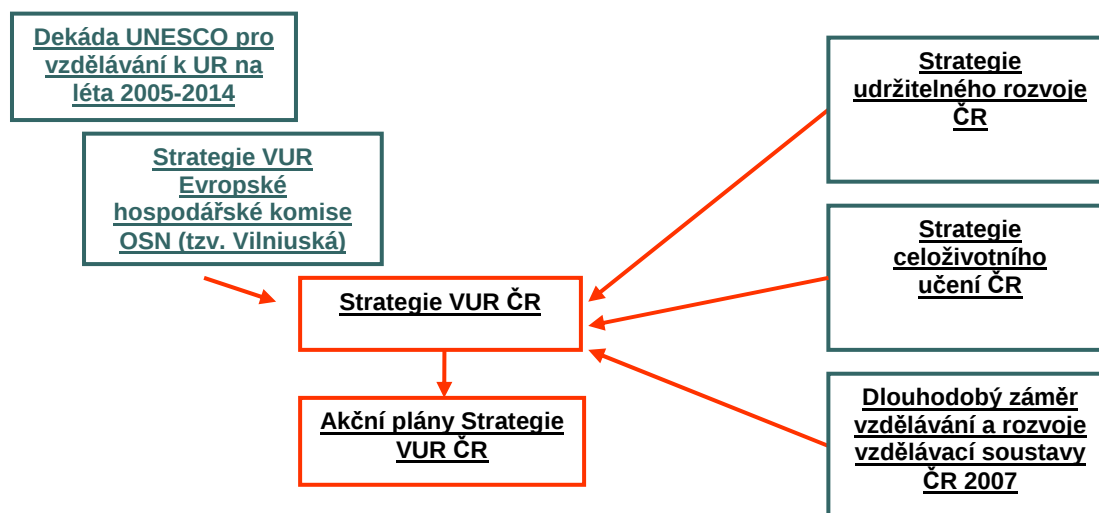
II. Východiska Strategie

Klíčovým rámcem pro rozvoj VUR je vyhlášená Dekáda UNESCO pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji na léta 2005-2014. Evropská hospodářská komise OSN (EHK OSN) jako příspěvek k Dekádě iniciovala vznik Vilniuské strategie a **Česká republika se zavázala k její implementaci na národní úrovni**. Na 6. ministerské konferenci „Životní prostředí pro

² Strategie udržitelného rozvoje ČR byla přijata usnesením vlády č.1242 ze dne 8. prosince 2004; materiál „Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování aktualizované Strategie udržitelného rozvoje České republiky (2007)“ byl usnesením č. 1434 ze dne 19. prosince 2007 vzat vládou ČR na vědomí jako postupový materiál k aktualizaci Strategie UR. Tento postupový materiál zohledňuje i závěry obnovené Strategie udržitelného rozvoje EU z roku 2006.

³ Usnesení vlády ze dne 23. října 2000 č.1048 o Státním programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice.

Evropu“, konané ve dnech 10.-12. října 2007 v Bělehradě, potvrdili ministři životního prostředí a ministři školství regionu EHK OSN a jejich zástupci důležitost rozvoje VUR a pokračování implementačního procesu Vilniuské strategie do roku 2015. Základní zasazení Strategie VUR ČR v mezinárodních souvislostech a její vazby na strategické dokumenty v ČR ilustruje následující schéma:

Klíčové vazby na strategické dokumenty

Strategie VUR ČR obsahuje klíčové vazby na následující strategické dokumenty: **Strategii udržitelného rozvoje ČR**, **Strategii celoživotního učení ČR** (Strategie CŽU ČR)⁴, **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007**⁵ (Dlouhodobý záměr) a **Strategii vzdělávání pro udržitelný rozvoj Evropské hospodářské komise OSN - Vilniuskou strategii**. Ze Strategie udržitelného rozvoje ČR vychází obsah a principy VUR, ze Strategie CŽU vychází zejména spektrum cílových skupin, členění dle etap vzdělávání a část problémových okruhů pro VUR, z Dlouhodobého záměru vychází určení cílů Strategie a z Vilniuské strategie zejména vychází závazek implementace VUR na národní úrovni. Strategie VUR ČR má vazby na celou řadu dalších strategických dokumentů a resortních politik na národní i mezinárodní úrovni, jejich významnost však nebyla vyhodnocena jako klíčová.

Východiska ze Strategie udržitelného rozvoje ČR

- je stanovena širší definice UR, principy UR a strategické indikátory UR včetně indikátorů zaměřených na oblast vzdělávání
- jsou popsána klíčová témata UR a klíčové vazby mezi ekonomickým, sociálním a environmentálním pilířem UR
- oblast vzdělávání je definována jako strategická oblast s cíli, opatřeními a indikátory pro vyhodnocování

⁴ Strategie celoživotního učení ČR byla přijata usnesením vlády č. 761 ze dne 11. července 2007.

⁵ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007 byl přijat usnesením vlády č. 535 ze dne 23. května 2007 a na základě § 9 a § 185 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Východiska ze Strategie celoživotního učení ČR

- je vymezen pojem celoživotního učení jako propojeného celku různých forem vzdělávání, který dovoluje rozmanité přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním
- jsou rámcově popsány cílové skupiny v členění na počáteční vzdělávání (základní, střední, vyšší odborné, vysokoškolské) a další vzdělávání (spojené se vstupem člověka na trh práce)
- jsou popsány základní formy vzdělávání (formální, neformální, informální)
- je analyzována problematika vzdělávání u jednotlivých cílových skupin ve vazbě na stav v zemích EU
- jsou popsány hlavní strategické směry (priority rozvoje celoživotního učení) do roku 2015, které jsou v souladu s principy VUR
- ve strategických směrech je uvedeno sociální partnerství, jehož cílem je podporovat soulad nabídky vzdělávacích příležitostí s potřebami ekonomického, environmentálního a sociálního rozvoje v rámci spolupráce se sociálními partnery
- jsou navržena opatření (i se zaměřením na udržitelný rozvoj) a stanovena odpovědnost resortů za jejich realizaci
- je popsána vazba na možné zdroje financování z operačních programů v programovém období 2007 až 2013

Východiska z Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007

- jsou popsány důvody pro reformní kroky v oblasti vzdělávání, které vycházejí z potřeby posilování role vzdělávání jako jednoho ze zásadních nástrojů zvyšování konkurenceschopnosti země a záruky ekonomicky, sociálně, environmentálně i kulturně udržitelného rozvoje
- jsou nadefinovány cíle v souladu s principy UR
- jsou navržena opatření i se zaměřením na udržitelný rozvoj
- je popsána vazba na možné zdroje financování z operačních programů v programovém období 2007 až 2013
- je kladen silný důraz na rozvoj dalšího vzdělávání, které směřuje k posílení adaptability a flexibility lidských zdrojů pro konkurenceschopnost ekonomiky a udržitelného rozvoje ČR prostřednictvím systému dalšího vzdělávání

Východiska ze Strategie VUR Evropské hospodářské komise OSN

- je popsána vize směřování VUR
- jsou popsány strategické cíle regionu Evropské hospodářské komise OSN v oblasti VUR do roku 2015
- je popsána základní charakteristika VUR
- jsou obecně definována klíčová témata UR
- jsou stanoveny úrovně VUR ve vztahu k cílovým skupinám
- jsou definováni klíčoví partneři pro VUR

III. Analytická část

Analytická část Strategie VUR ČR čerpá ze zpracované SWOT analýzy současného stavu a specifických podmínek pro VUR v České republice (viz Příloha č. 1). Identifikuje oblasti, které přispějí k úspěšné implementaci Strategie. Analytická část se zaměřuje zejména na ty **aspekty a okruhy VUR, které nejsou systematicky řešeny v souvisejících strategických dokumentech ČR** (Strategie CŽU, Státní program EVVO aj.). Na jejich základě jsou v kapitole č. IV. - Strategická část - definovány dílčí cíle pro jednotlivé úrovně vzdělávání.

Výstupy ze SWOT analýzy - průřezově

Na základě SWOT analýzy lze vymezit několik oblastí, které mohou být klíčové pro zavádění a rozvíjení VUR v ČR.

Jedná se jednak o **výzkum v oblasti didaktiky zaměřené na VUR a rozvoj metodické podpory poskytovatelů VUR (zejména pedagogů)** na všech úrovních a typech vzdělání (formálního i neformálního). Další oblastí je **informační a komunikační systém VUR**, který umožňuje plošné a efektivní předávání příkladů dobré praxe a pozitivních zkušeností nejen mezi poskytovateli, ale i mezi příjemci VUR. Informačním systémem není myšlen pouze funkční internetový portál, ale i **vytváření prostoru pro dialog** a výměnu zkušeností mezi dílčími aktéry VUR. Dalším souvisejícím okruhem je **medializace úspěšných projektů** a tím rozšiřování všeobecného povědomí občanů o potřebnosti VUR. Jedním z důležitých okruhů je **vzdělávání ve školách, jeho propojenost s praxí** a důraz na **interdisciplinaritu**. S touto oblastí úzce souvisí potřeba **motivace aktérů působících ve VUR ke vzájemné spolupráci**. Významnou podmínkou úspěšné implementace VUR je vytvoření systému **evaluace ve vzdělávání**, a to jak ve vztahu ke kvalitě výuky, tak i k úspěšnosti studentů jako příjemců VUR. Mezi klíčové okruhy patří **financování VUR**, které je v současné době namísto systémové kontinuální podpory řešeno prostřednictvím grantových programů. Problémovou oblastí je i **vyjasnění vztahu a vazeb mezi VUR, EVVO a globálním rozvojovým vzděláváním (GRV) v praktické rovině**.

Výstupy ze SWOT analýzy – podle cílových skupin

VUR v raném věku dítěte a v předškolním vzdělávání

Z hlediska VUR je pro tuto etapu vzdělávání důležitá oblast **informálního učení** (a to zejména informální učení v přírodním prostředí) cílové skupiny dětí ve věku **0 až 3 roky** a **prevence odcizování dětí přírodě obecně**. Za klíčové je považováno působení na rodinu jako celek. V ČR tato problematika není systémově řešena na resortní ani meziresortní úrovni. Přitom zejména v městských aglomeracích dochází dlouhodobě ke snižování možnosti dětí trávit čas v přírodním prostředí.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání z části problematiku UR zohledňuje. V předškolním vzdělávání nacházíme velký potenciál působení na dítě v raném věku, protože tímto vzděláváním, navzdory tomu že není povinné, prochází **velká část této populace**. Vzhledem k nízkému věku dětí v předškolním vzdělávání (cca 3 až 6 let) musí být kladen důraz na **schopnost dětí vnímat okolní prostředí, vlastní úlohu v něm**

a zodpovědnost vůči němu. Tomuto přístupu a jeho implementaci do praxe bude uzpůsobena pregraduální i postgraduální příprava pedagogů a zajištěna přiměřená metodická podpora.

VUR v základním a středním vzdělávání

V oblasti základního a středního vzdělávání probíhá v současnosti kurikulární reforma, která přinesla nové celostátní kurikulární dokumenty v podobě Rámcových vzdělávacích programů (dále jen RVP) na jejichž základě školy zpracovávají či mají zpracované své Školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP). RVP reflektují problematiku UR na několika rovinách – **v cílech vzdělávání, v kompetencích, jichž má žák dosáhnout, v učivu a to i prostřednictvím průřezových témat.** Tyto reformní kroky jsou v souladu s principy VUR a v zájmu VUR je jejich další pokračování (např. rozšiřování a vývoj průřezových témat a uplatňování celoškolského přístupu apod.). Z toho důvodu je třeba poskytnout **pedagogům materiální a metodickou podporu a umožnit jejich další vzdělávání v této oblasti.** VUR může mít mnoho forem a je předností, existuje-li jejich široká nabídka, např. i prostřednictvím uměleckého vzdělávání v ZUŠ.

Důležité je rovněž vytvářet **i mimo školu** vhodné podmínky pro informální a neformální učení mladých lidí v oblasti VUR, tak aby podněcovaly a synergicky podporovaly základní a střední vzdělávání v této oblasti.

VUR ve vyšším odborném a vysokoškolském vzdělávání

Stěžejním problémem VUR pro tuto úroveň je zejména **akreditace specializovaných (mezioborových, mezi-fakultních) studijních programů zaměřených na VUR.** Předpokladem je umožnění **vysoké prostupnosti studia a mobility studentů** mezi obory VOŠ a fakultami VŠ a zajištění **dostatku příležitostí** pro vytváření sítí spolupráce pracovišť zaměřených na různé aspekty VUR, a to jak ve výuce, tak i ve výzkumu. V tomto ohledu je podstatná metodická podpora managementu vysokoškolské výuky (VOŠ a VŠ).

Zvláštní pozornost je třeba věnovat pedagogickým fakultám, které nejen hrají důležitou roli ve **výzkumu a odborné diskuzi zaměřené na vývoj nových přístupů a metod výuky souvisejících s VUR,** ale také je mají v praxi testovat a využívat pro výuku budoucích učitelů.

Poskytované programy celoživotního vzdělávání, včetně programů univerzity třetího věku, které sice neposkytují ucelené vysokoškolské vzdělávání, ale přesto jsou VŠ hojně realizovány k rozvoji profesních i všeobecných kompetencí, v současnosti neobsahují témata z oblasti VUR. Ve středu zájmu VUR je i rozvoj **spolupráce VOŠ a VŠ s praxí** formou tzv. expertních center anebo formou klinického vzdělávání.

VUR v dalším vzdělávání

Mezi klíčové oblasti VUR v rámci dalšího vzdělávání patří systematické vzdělávání zaměstnanců **veřejné správy** zahrnující obsah a principy UR, a uplatňování inovativních **metod kvality řízení** ve veřejné správě (zejména rozvoj místní Agendy 21). Dále se jedná o systematické začleňování VUR do činnosti **nestátních neziskových organizací** (NNO)

působících v oblasti vzdělávání, výchovy a osvěty. V rámci dalšího vzdělávání **podnikové sféry** je pro VUR stěžejní zejména zavádění principů společenské odpovědnosti firem a systémů environmentálního řízení (např. ISO 14001, EMAS).

Klíčovým principem VUR v rámci dalšího vzdělávání je **motivace veřejnosti v městských i vesnických regionech k doplňování si vzdělání v souvislostech s UR** (např. motivace lidí s ekonomickým vzděláním k doplnění si vzdělání z oblasti environmentální a sociální). Zůstává otázkou, jak zajistit **dostupnost dalšího vzdělávání ve venkovských regionech** s obtížnou dopravní obslužností, kde je nedostatek těchto příležitostí. Ukazuje se, že v tomto ohledu má významný přínos úzká (partnerská) spolupráce významných subjektů v regionu, jichž se vzdělávání dotýká (tj. obce, úřady práce, vzdělavatelé a další zájmové skupiny).

IV. Strategická část

Hlavním cílem Strategie VUR ČR je do roku 2015 začlenit principy a tematické obsahy VUR jako přirozené součásti celoživotního učení do kurikulů na všech úrovních vzdělávacího systému ČR, a to prostřednictvím efektivní implementace Strategie vzdělávání pro UR přijaté EHK OSN.

Dílčí cíle Strategie VUR ČR vycházejí z identifikovaných problémových okruhů a jsou členěny dle základních etap vzdělávání:

- **V raném věku dítěte a v předškolním vzdělávání** je cílem zajištění podnětného prostředí pro informální a neformální učení dětí v raném věku, s důrazem na vyvážené působení nejen společenských, kulturních, ale i přírodních faktorů na utváření jejich osobnosti a u dětí v předškolním věku zajištění potřebných kompetencí ve vztahu k udržitelnému rozvoji (např. v oblasti péče o zdraví, péče o přírodní prostředí, nakládání se zdroji aj.).
- **V základním a středním vzdělávání** je cílem vybavit žáky takovými kompetencemi, které jim umožní realizovat zásady udržitelného rozvoje v praktickém životě. Principy VUR se stanou součástí vzdělávání, UR bude nejen předmětem vlastní výuky, ale i integrální součástí chodu škol. Nemalou funkci v utváření kompetencí žáků bude hrát posilování komunitní funkce škol, kdy se školy stávají prostředím pro rozvíjení spolupráce a zájmu o UR a také prostorem pro sdílení zkušeností s dalšími školami a s mimoškolním prostředím (veřejná správa, NNO, podniková sféra, veřejnost).
- **Ve vyšším odborném a vysokoškolském vzdělávání** je cílem dosažení kompetencí souvisejících s VUR u studentů i akademických pracovníků, které budou podpořeny zejména systémem výuky (prostupnost studia a uznávání kreditů), kariérním růstem (hodnocení úspěšnosti akademických pracovníků), možnostmi inovací (akreditace či reakreditace studijních programů) a grantovou politikou.
- **V dalším vzdělávání** je cílem vytvořit funkční prostředí pro další vzdělávání, které umožní získávat znalosti a kompetence z oblasti UR a které systematicky nabídne aktualizované vzdělávací programy pro vzdělavatele, veřejnou správu, podnikovou sféru a NNO zaměřené na praktické uplatňování UR a zajistí dostupnost VUR veřejnosti rovnoměrně v České republice.

Systém zajištění implementace Strategie

Systém implementace Strategie VUR ČR je popsán následujícími strategickými oblastmi, které specifikují klíčové aktivity implementace, včetně finančních zdrojů, monitoringu, propagace apod. Pro jednotlivé strategické oblasti jsou definována rámcová opatření. **Konkretizace navržených opatření** (včetně odpovědnosti za plnění a stanovení termínu plnění) **bude součástí Akčních plánů Strategie.**

Strategická oblast 1: Klíčová témata pro VUR

Klíčová témata VUR představují prioritní obsahy vzdělávání, které budou řešeny prostřednictvím Strategie. Při jejich formulování je důležité brát v úvahu vyvíjející se smysl konceptu udržitelného rozvoje, lokální a regionální specifika, ale i globální souvislosti daného tématu. Za účelem aktuálnosti klíčových témat VUR bude jejich specifikace vázána vždy na daný Akční plán Strategie.

Opatření:

- 1.1 identifikace klíčových témat VUR ve vztahu k specifickým podmínkám a potřebám v České republice
- 1.2 výběr vždy 3 až 5 prioritních klíčových témat pro řešení v daném Akčním plánu Strategie
- 1.3 vymezení vztahu mezi EVVO a VUR v praktické rovině
- 1.4 vymezení vztahu mezi globálním rozvojovým vzděláváním (GRV) a VUR v praktické rovině

Strategická oblast 2: Vzdělávací programy

Vzdělávací programy (studijní programy, kurzy, semináře, školení apod.) v rámci formálního i neformálního vzdělávání, jejich tvorba či úprava, prosazování a realizace, jsou hlavním prostředkem k naplnění cílů Strategie.

Opatření:

- 2.1 vznik, inovace a realizace komplexních vzdělávacích programů (zaměřených na problematiku UR) a specifických vzdělávacích programů (zaměřených na dílčí témata přispívající k UR) pro všechny cílové skupiny
- 2.2 materiální a metodická podpora pedagogickým pracovníkům v oblasti VUR
- 2.3 implementace metod a obsahů VUR do oblastí vzdělávání klíčových pro UR
- 2.4 efektivní implementace průřezových témat Rámcových vzdělávacích programů do školních vzdělávacích programů jako základu pro VUR v rámci základního a středního vzdělávání a rozvoj dalších průřezových témat
- 2.5 realizace systémových projektů zaměřených na oblast VUR v celoživotním učení
- 2.6 podpora vzdělávání akademických pracovníků ve využívání inovačních výukových kurzů, programů a strategií s ohledem na UR
- 2.7 tvorba a inovace metodických a didaktických materiálů pro oblast VUR včetně podpory tvorby infrastruktury pro VUR, motivace škol k aktivnímu zapojení do této činnosti
- 2.8 tvorba vzdělávacích programů a kurzů a realizace školení lektorů (školitelů, vzdělavatelů) v oblasti VUR v celoživotním učení
- 2.9 podpora činnosti NNO v oblasti nabídky vzdělávacích programů a aktivit v oblasti VUR

- 2.10 podpora výzkumu, odborného dialogu a testování inovativních metod a přístupů ve VUR
- 2.11 podpora tvorby programů zaměřených na informální a neformální vzdělávání v oblasti VUR
- 2.12 identifikace způsobu pro uznávání kompetencí v oblasti UR získaných mimo formální vzdělávání v oblasti vysokoškolského vzdělávání
- 2.13 podpora spolupráce institucí a interdisciplinárního přístupu při tvorbě a nabídce programů VUR, včetně spolupráce se zahraničními organizacemi

Strategická oblast 3: Motivace pro realizaci VUR a účast na VUR

Důležitou součástí Strategie je efektivní motivace vzdělavatelů k začleňování klíčových témat a metod VUR do vzdělávacích programů a motivace různých cílových skupin k účasti na vzdělávání v UR.

Opatření:

- 3.1 rámcová identifikace potřeb cílových skupin (poskytovatelů VUR a příjemců vzdělávání) z hlediska jejich motivace pro VUR
- 3.2 stimulace poptávky po vzdělávání k UR u všech cílových skupin
- 3.3 podpora zviditelnění činnosti kvalitních poskytovatelů VUR jako součást publicity, zavádění motivačních aktivit pro zviditelnění subjektů VUR
- 3.4 šíření dobré praxe jako vzorového přístupu ve VUR, podpora spolupráce uvnitř škol, mezi školami navzájem a mezi školami a mimoškolním prostředím (relevantní partneři z oblasti veřejné správy, NNO, podniková sféra, veřejnost)
- 3.5 zlepšení srozumitelnosti témat UR
- 3.6 stanovení kritérií pro hodnocení VUR pro oblast předškolního, základního, středního, vyššího odborného a vysokoškolského vzdělávání včetně nastavení způsobu certifikace vzdělavatelů
- 3.7 zajištění návaznosti na mezinárodní úroveň, zvyšování prestiže pro účastníky a vzdělavatele (garance kvality i na mezinárodní úrovni)
- 3.8 zviditelnění organizací uplatňujících principy společenské odpovědnosti firem
- 3.9 zviditelnění obcí zavádějících místní Agendy 21

Strategická oblast 4: Koordinace, spolupráce, komunikace

Realizace Strategie předpokládá existenci efektivního koordinovaného systému vnitřní komunikace a spolupráce mezi gestory Strategie a dalšími aktéry její realizace a zahrnuje i odpovědnost za komunikaci vnější (např. zajištění komunikace se sekretariátem Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj EHK OSN).

Opatření:

- 4.1 ustanovení výkonného orgánu pro implementaci Strategie – Pracovní skupiny ke vzdělávání pro udržitelný rozvoj (složené ze zástupců rezortů, vzdělávacích institucí, NNO, výzkumu apod.)
- 4.2 ustanovení hlavního koordinačního místa pro implementaci Strategie na MŠMT
- 4.3 vykonávání funkce národního kontaktního místa v záležitosti implementace Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj EHK OSN na MŽP

- 4.4 vytvoření Akčního plánu Strategie a jeho pravidelná aktualizace dle harmonogramu Strategie
- 4.5 spolupráce a výměna zkušeností na národní a mezinárodní úrovni
- 4.6 organizace pravidelných konferencí k VUR
- 4.7 vytváření sítí poradenských míst pro VUR v ČR (s využitím škol, sítí středisek a center EVVO a environmentálních poraden)
- 4.8 rozvoj center expertíz, jejichž cílem je vést dialog mezi sférou vzdělávací a výzkumnou a subjekty z praxe

Strategická oblast 5: Vyhodnocování VUR, monitoring, indikátory

Realizace Strategie musí být průběžně vyhodnocována a následně upravována. Z tohoto důvodu Strategie předpokládá realizaci 3 následných Akčních plánů a sledování plnění Strategie prostřednictvím specifických indikátorů (ukazatelů).

Opatření:

- 5.1 reporting sekretariátu Vilniuské strategie dle společných indikátorů EHK OSN pro oblast VUR
- 5.2 sestavení souboru specifických indikátorů pro vyhodnocování Strategie
- 5.3 pravidelné vyhodnocování plnění Strategie a jejích Akčních plánů
- 5.4 pravidelné revize a návrhy na úpravu tematického zaměření VUR v rámci Akčních plánů
- 5.5 vytvoření metodiky a kontrolních mechanismů pro vyhodnocování VUR, včetně nástroje pro hodnocení efektivnosti vzdělávacích programů z oblasti VUR
- 5.6 vznik a rozvoj efektivního systému monitorování a metod zjišťování výsledků vzdělávání k UR pro získání zpětné vazby ke kvalitě programů
- 5.7 monitorování pravidelné grantové podpory oblasti VUR
- 5.8 podávání informací a zpráv o VUR – např. v rámci zpráv o plnění Strategie CŽU, Dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR aj.

Strategická oblast 6: Publicita vzdělávacích aktivit zaměřených na UR

Součástí úspěšné realizace Strategie je i zajištění publicity a informování veřejnosti o existenci Strategie, o jejím cíli a přínosu. Tato strategická oblast zahrnuje využití různých médií, vytvoření vizuální identity, publikaci informačních a osvětových materiálů apod.

Opatření:

- 6.1 vytvoření a realizace komunikačního plánu pro VUR
- 6.2 identifikace společných aktivit s komunikační strategií RVUR, jejich sladění a vzájemná koordinace pro vyloučení duplicit v publicitě VUR
- 6.3 propagace prostřednictvím tiskových materiálů a jejich distribuce informačním centrům, poradnám, školám, školským zařízením, kulturně vzdělávacích institucí aj.
- 6.4 zajištění publicity VUR s využitím různých druhů médií včetně internetu
- 6.5 využití stávajících informačních portálů a přizpůsobení struktury na nabídku vzdělávacích aktivit v oblasti udržitelného rozvoje
- 6.6 vytváření příležitostí pro vznik recenzovaných médií či publikací zaměřených na vzdělávací aspekty UR
- 6.7 popularizace výsledků výzkumů z oblasti VUR

Strategická oblast 7: Finanční rámec

Realizace Strategie bude financována z různých zdrojů a decentralizovaně. Samotná koordinace realizace Strategie (zejména činnost Pracovní skupiny ke vzdělávání pro udržitelný rozvoj a zajištění podpory činnosti sekretariátu Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj EHK OSN) bude financována z rozpočtů koordinujících resortů, tzn. MŠMT a MŽP – jedná se zhruba o finanční prostředky ve výši 0,5 mil. Kč ročně. Pro vytvoření metodik a vzdělávacích programů pro VUR, proškolení vzdělavatelů v oblasti VUR a vytvoření prostředí pro další rozvoj VUR v ČR je klíčovým finančním zdrojem Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který má udržitelný rozvoj jako horizontální téma. Další dílčí aktivity vyplývající ze Strategie budou financovány v rámci existujících finančních zdrojů pro oblast vzdělávání (dotační programy na národní, regionální či místní úrovni) a v rámci stanovených výdajových rámců kapitol státního rozpočtu bez nároku na jejich navýšení.

Opatření:

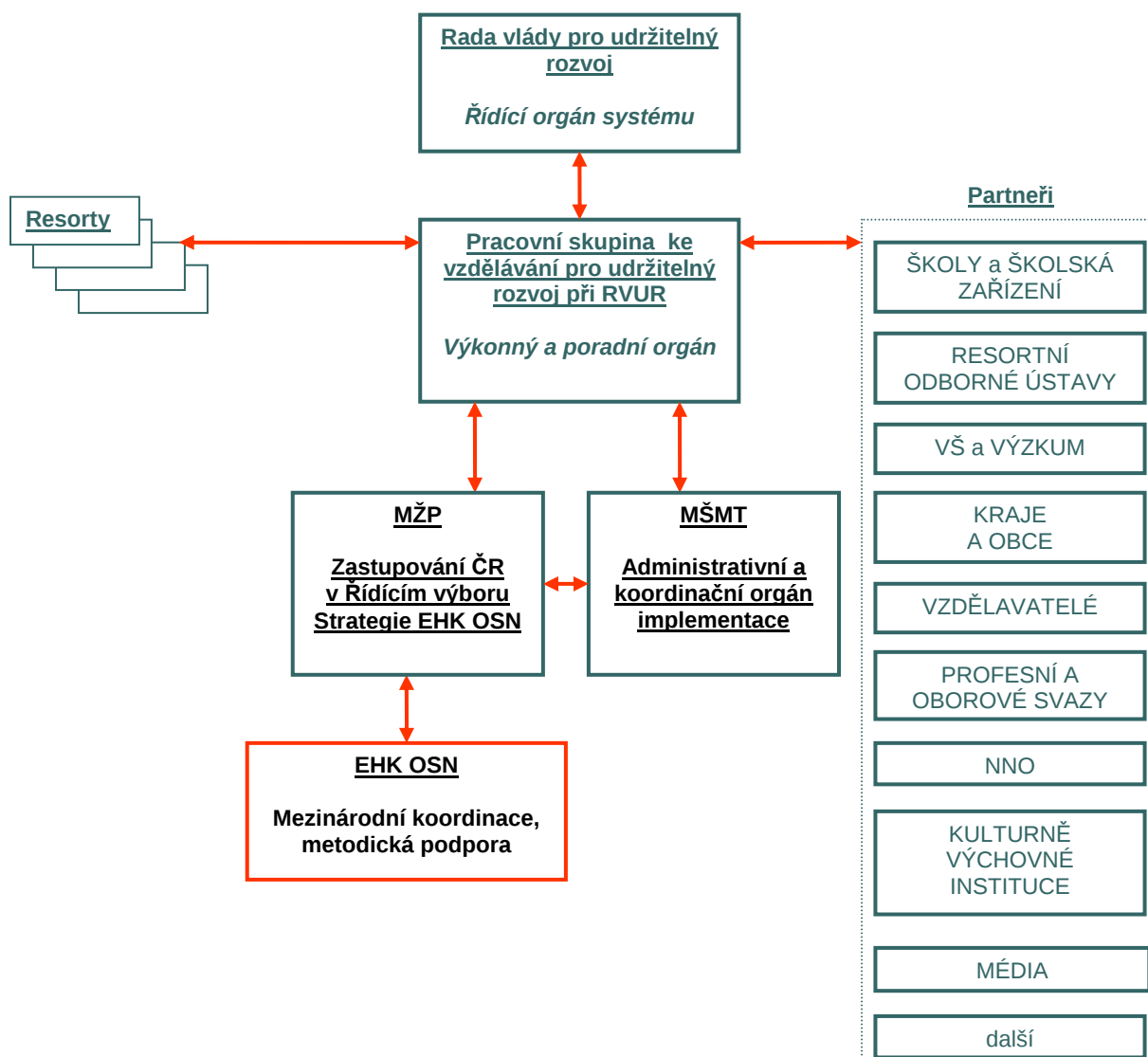
- 7.1 využití rámců podpory ze strukturálních fondů EU v programovém období 2007-2013 k přípravě, vývoji a pilotnímu zavedení programů VUR (zejména Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Operační program Výzkum a vývoj pro inovace, Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost a Operační program Životní prostředí)
- 7.2 zajištění postupného přechodu na systematické financování aktivit oblasti VUR z relevantních národních zdrojů, zejména z dotačních podpor sektoru NNO, specializovaných fondů a rozpočtů ministerstev (zejména po roce 2013)
- 7.3 motivace krajů a obcí v samostatné působnosti k systematické podpoře programů a projektů VUR z regionálních a obecních zdrojů
- 7.4 zajištění podpory činnosti Pracovní skupiny ke vzdělávání pro udržitelný rozvoj a zajištění podpory činnosti sekretariátu Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj EHK OSN

Harmonogram implementace

Strategie bude implementována prostřednictvím Akčních plánů přijímaných v úzké vazbě na fáze implementace Vilniuské strategie. I. fáze proběhla v letech 2005 až 2007 a jejím cílem bylo zpracovat a přijmout na národních úrovních implementační dokumenty zaměřené na VUR. Od roku 2008 do roku 2010 se jedná o **II. fázi**, pro kterou byl v březnu 2008 v Ženevě na zasedání řídicího výboru Vilniuské strategie přijat **společný pracovní plán**. Vyhodnocení fáze II. pak proběhne na nejvyšší úrovni v rámci konference „Životní prostředí pro Evropu“ v Kazachstánu v roce 2011. Následovat bude závěrečná **III. fáze**, která proběhne v letech 2011 až 2015 a v rámci které dojde k vyhodnocení celého procesu implementace Vilniuské strategie (viz Příloha č. 2).

Hlavní aktéři implementace

V rámci efektivní realizace Strategie VUR ČR byl stanoven systém spolupráce hlavních aktérů, který zahrnuje řídicí orgán systému (gestor), výkonný orgán, koordinační orgán a klíčové partnery ve vazbách dle následujícího schématu:

Hlavním výkonným a poradním orgánem implementace Strategie je Pracovní skupina ke vzdělávání pro udržitelný rozvoj při Radě vlády pro udržitelný rozvoj. Klíčová koordinační a administrativní zodpovědnost je pak na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, které koordinuje implementaci Strategie a Ministerstvu životního prostředí, které je pověřeno zastupováním ČR v Řídicím výboru Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj EHK OSN a s tím souvisejícím reportingem.

Příloha č. 1 – SWOT analýza stavu a podmínek pro VUR v ČR (k 30. 4. 2008)

Silné stránky	Slabé stránky
– Kvalitní lidské zdroje (odborná výzkumná pracoviště vysokých škol...) – Rozvoj technologií (zejm. informačních) použitelných pro distanční vzdělávání – Velké množství vzdělávacích institucí (např. organizace působící v oblasti vysokoškolského vzdělávání, školská zařízení, zoologické a botanické zahrady, muzea, informační střediska CHKO, NP, environmentální centra, NNO, ...) s potenciálem prosazovat UR s celostátní i regionální působností a s potenciálem ovlivňovat občanskou společnost – V mezinárodním srovnání dobře rozvinutý systém environmentálního vzdělávání (EV) v podobě sítí škol zaměřené na VUR (na základě výsledků projektů ESF) a sítě středisek EV, jež jsou již dnes nositeli VUR a mají potenciál do budoucna – Praktické zkušenosti ze vzájemné spolupráce škol, NNO a obcí uplatňující UR na lokální úrovni, využití dobrých praxí a ověřených postupů vzdělávání – Začlenění obsahu a principů VUR v Rámcových vzdělávacích programech pro předškolní, základní i střední vzdělávání (PV, ZV, GV, SOV) zejm. prostřednictvím klíčových kompetencí a závazných průřezových témat (environmentální vzdělávání, multikulturní výchova, myšlení v evropských a globálních souvislostech, výchova demokratického občana,...) – Parciální legislativní a operativní základ VUR v oblasti EVVO jako opora formálního vzdělávání	– Nedostatečné povědomí o UR ze strany občanů a samospráv – Příliš teoretické pojetí VUR a nedostatečné spojení s praxí (malá motivace firem i veřejnosti k účasti na VUR) – Nedostatečná „uchopitelnost“ tématu UR ze strany ČŠI, dosud i značné části pedagogů ve školní i mimoškolní oblasti, lektorů a snadná záměna VUR za EVVO – Nedostatečný monitoring stavu VUR v ČR – Nízká priorita témat VUR v současném vzdělávacím systému (preferenze ICT, jazykové výuky, managementu) – Nedostatečná metodická podpora pedagogů a nedostatek odborníků na vytváření didaktiky k VUR – Malý rozvoj neformálního vzdělávání a podceňování role informálního vzdělávání – VUR není koncepčně řešeno na všech stupních vzdělávací soustavy rovnoměrně a přiměřeně cílovým skupinám – Nerovnoměrná nabídka vzdělávacích kurzů v regionech, omezená dostupnost vzdělávacích kurzů v lokalitách s obtížnou dopravní obsluhností – Nedostatečná motivace VŠ pro vytváření studijních oborů zaměřených na UR (nízký zájem veřejnosti a zaměstnavatelů o tyto typy studijních programů) – Z hlediska potřeb mezioborovosti existující překážky v mobilitě v rámci VŠ studií – Nedostatečně vybudovaný informační systém pro předávání dobrých praktických zkušeností a nedostatečná medializace příkladů dobré praxe – Nedostatečné personální zajištění VUR ve školní praxi - hlavními nositeli jsou zatím jen školní koordinátoři EVVO (jen na části škol) a chybí systém jejich motivace a hodnocení – Chybějící systém metod hodnocení úspěšnosti žáků a studentů v oblasti VUR a systém hodnocení kvality výuky (a jejích přínosů) – VUR není legitimizováno a jmenovitě reflektováno v klíčových strategických vzdělávacích dokumentech (explicitně uvedeno jen v EVVO) – V praktické rovině nevyjasněný vztah mezi VUR, EVVO a GRV

Příležitosti	Hrozby
– Realizace VUR jako celoživotního procesu – Probíhající kurikulární reforma a podpora plošného řešení VUR ve školách - jako společného průřezového tématu vzdělávání (sjednocujícího ostatní průřezová témata v RVP) – Rozšiřování průřezových témat RVP (např. o finanční a další gramotnosti) – Podpora informálního a neformálního vzdělávání v návaznosti na strategii CŽU – Podpora a využití výzkumu orientovaného na VUR – Opakované revize kurikula (rámcových vzdělávacích programů) z hlediska obsahu – možnost relativně rychle reagovat na potřeby společnosti ve vztahu k UR – Podpora spolupráce škol se soukromým sektorem a NNO a podpora společných aktivit škol, obcí, MSP, NNO a veřejnosti ze strany státních správy a územních samospráv – Možnost vzdělávání celé populace v rámci počátečního vzdělávání – Využití příkladů dobré praxe ze zahraničí a mezinárodní spolupráce – Využití stávajících sítí škol a mimoškolních zařízení orientovaných k EVVO a VUR – Medializace příkladů dobré praxe a vytváření funkčních informačních systémů VUR – Uplatňování moderních vzdělávacích metod CŽU ve VUR – Motivace občanů k dalšímu vzdělávání – Vzdělávání decizní sféry – Moderní formy řízení veřejných projektů (např. účelové partnerské spolupráce) – Priorita státní politiky v oblasti vzdělávání - Národní program rozvoje vzdělávání, tzv. Bílá kniha a v oblasti ŽP - Státní politika životního prostředí – Metodická podpora a motivace od nadnárodních institucí (EHK OSN – Vilniuská strategie, UNESCO – Dekáda VUR, EK EU - Strategie UR EU) – Podpora vzájemné komunikace mezi resorty v oblasti VUR – Možnost financování vzdělávacích programů ze strukturálních fondů EU – Participace územní samosprávy (obcí a krajů) a soukromého sektoru na financování VUR – Efektivní a smysluplné využívání dotačních programů a veřejných zakázek pro samosprávy, vzdělávací instituce, NNO apod.	– Přetrvávající všeobecně nízké povědomí o UR – Příliš teoretické vzdělání o UR a málo přímé činnosti, které může vést k posunu od reálného a přírodního světa ke světu virtuálnímu – Nízká úroveň vzdělání decizní sféry (sféry rozhodování) v oblasti UR – Metody vzdělávání ze zahraničí, které nemusí odpovídat našim národním podmínkám – Nedostatečný, čistě formální mezíresortní přístup k UR – Nezohlednění specifických podmínek a potřeb vzdělávání venkova v rámci pro financování z EU fondů a možné zvětšování rozdílu v dostupnosti, adekvátnosti a kvalitě vzdělávacích kurzů mezi obyvateli větších měst a venkova – Možný konzervativní přístup části pedagogů ke změnám v systému a obsahu vzdělávání, možný formální přístup k UR při vzdělávání ve školách – Absence motivace pedagogů k dalšímu vzdělávání ze strany zaměstnavatele – Chybějící následné mechanismy přenosu inovací do vzdělávací praxe – Strategické materiály pro VUR postrádající systém evaluace a zpětné vazby – Oddalování přijetí obnovené Strategie UR ČR jako výchozího materiálu pro VUR – Přetrvávající neudržitelné vzorce spotřeby a výroby ve společnosti a ekonomice

Příloha č. 2 – Harmonogram realizace Strategie

V závislosti na harmonogramu implementace Vilniuské strategie vymezuje Strategie VUR ČR následující harmonogram implementace na národní úrovni, jehož pilířem jsou tři na sebe navazující Akční plány Strategie:

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Akční plán Strategie VUR ČR	Zpracování	Přijetí a realizace	Vyhodnocení					
2. Akční plán Strategie VUR ČR			Zpracování a přijetí	Přijetí a realizace	Realizace	Vyhodnocení		
3. Akční plán Strategie VUR ČR						Zpracování a přijetí	Realizace	Vyhodnocení
Reporting vůči EHK OSN k plnění implementace Vilniuské strategie			Vyhodnocení II. fáze implementace Vilniuské strategie					Vyhodnocení III. fáze a celkové vyhodnocení implementace Vilniuské strategie
Projednání implementace Vilniuské strategie na nejvyšší úrovni (ministerské konference)				Konference „Životní prostředí pro Evropu“ (Kazachstán)				Konference „Životní prostředí pro Evropu“

Příloha č. 3 – Seznam použitých zkratk

CŽU	Celoživotní učení
ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
EU	Evropská unie
EHK OSN	Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
GRV	Globální rozvojové vzdělávání
GV	Gymnaziální vzdělávání
CHKO	Chráněná krajinná oblast
ICT	Informační a komunikační technologie (Information and communication technology)
NP	Národní park
MA 21	Místní Agenda 21
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NNO	Nestátní neziskové organizace
OSN	Organizace spojených národů
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
PV	Předškolní vzdělávání
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SOV	Střední odborné vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
Strategie CŽU ČR	Strategie celoživotního učení ČR
Strategie VUR ČR	Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj ČR
SWOT	Analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
UNESCO	Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu je mezivládní organizace při Organizaci spojených národů (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
USV	Udržitelná spotřeba a výroba
UR	Udržitelný rozvoj
VŠ	Vysoké školy
VOŠ	Vyšší odborné školy
VUR	Vzdělávání pro udržitelný rozvoj
ZUS	Základní umělecké školy
ZV	Základní vzdělávání

Příloha č. 4 – Slovník vybraných pojmů užitých ve Strategii

Celoživotní učení

Zahrnuje všechny možnosti učení (ať už v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému či mimo něj), které jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoli během života.

Centra expertízy (Center of Expertise)

Organizační forma při podpoře spolupráce a sdílení znalostí, která povede k propojení a rozvoji stávajících vědeckovýzkumných kapacit. Cílem je spojovat teoretický a aplikovaný výzkum s praxí a v maximální míře při tom využívat multidisciplinární přístup.

Další vzdělávání

Vzdělávání či učení, které probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání, resp. po prvním vstupu vzdělávajícího se na trh práce.⁶ Další vzdělávání může být zaměřeno na různorodé spektrum vědomostí, dovedností a kompetencí důležitých pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě.

Decizní sféra

Je rozhodující řídicí sféra, zejména pro oblast ekonomicko-politickou, tzn. politici (zastupitelé) na všech úrovních, státní správa a samospráva.

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Environmentální výchova, vzdělávání a osvěta - EVVO - se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách (Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, § 16).

Obsahem EVVO je nejen vytváření pozitivních postojů k životnímu prostředí, k úctě k životu ve všech jeho formách, znalost a péče o prostředí kolem nás, ale i pochopení vzájemné provázanosti oblastí sociální, ekonomické a kulturní.

Cílem je vzdělání, jež se vztahuje k prostředí, tedy soubor poznatků, dovedností, vyznávaných hodnot, které vedou ke schopnosti realizování praktických akcí a rozvíjení informovaného zájmu o prostředí.

EVVO je i preventivním nástrojem ochrany životního prostředí.

EMAS

Evropský systém řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí

Formální vzdělávání

Vzdělávání, které je realizováno ve vzdělávacích institucích, zpravidla ve školách. Jeho funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby hodnocení jsou definovány a vymezeny právními předpisy. Zahrnuje získávání na sebe zpravidla navazujících stupňů vzdělání (základního vzdělání, středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání v konzervatoři, vyššího odborného vzdělání, vysokoškolského vzdělání), jejichž absolvování je potvrzováno příslušným osvědčením (vysvědčením, diplomem apod.).

⁶ Zde se toto vymezení dalšího vzdělávání částečně překrývá s vymezením počátečního vzdělávání, a to tím, že zahrnuje i formální vzdělávání získané dospělými ve školském systému.

Globální rozvojové vzdělávání

Je celoživotní vzdělávací proces, který informuje o rozdílech a podobnostech mezi životy lidí v rozvojových (tzv. globální jih) a rozvinutých (tzv. globální sever) zemích; usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které ovlivňují životy všech lidí; podporuje osobnostní růst tak, aby člověk byl schopen a ochoten sám aktivně řešit vlastní problémy i se zapojit do řešení problémů společnosti, v níž žije (na úrovni regionu, státu, i úrovni mezinárodní); směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život a naplňovat svůj potenciál.

ISO 14001

Mezinárodní norma pro systémy environmentálního řízení.

Informální učení

Je chápáno jako proces získávání vědomostí, osvojování si dovedností a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, v rodině, ve volném čase. Zahrnuje také sebevzdělávání, kdy učící se nemá možnost ověřit si nabyté znalosti (např. televizní jazykové kurzy). Na rozdíl od formálního a neformálního vzdělávání je neorganizované, zpravidla nesystematické a institucionálně nekoordinované.

Komunitní školy

Představují významné napojení na život lokální komunity. Využívá místních zdrojů pro vlastní činnost a zároveň nabízí podporu pro rozvoj obce.

Kurikulum

Souhrnná informace o vzdělávacích záměrech, vypovídající komplexně o vyučování nebo o vzdělávacím procesu a jeho důležitých bodech, realizaci a výsledcích. Překračuje tak rámec učebních osnov a učebního plánu. Součástí kurikula jsou informace o učebních cílech, obsahu učiva, organizaci učiva, vyučovacích a studijních metodách a prostředcích, způsobu kontroly a hodnocení.

Kurikulární dokumenty

Pedagogické dokumenty, které vymezují legislativní a obsahový rámec potřebný pro tvorbu školního vzdělávacího programu; systém kurikulárních dokumentů je vytvářen a uplatňován na dvojí úrovni, státní úroveň tvoří rámcové vzdělávací programy, školní úroveň tvoří školní vzdělávací programy.

Místní Agenda 21 (MA21)

Je programem konkrétních obcí, měst, regionů, který zavádí principy trvale udržitelného rozvoje do praxe při zohledňování místních problémů. Je tvořen za účasti a ve spolupráci s občany a organizacemi a jeho cílem je zajištění dlouhodobě vysoké kvality života a životního prostředí na daném místě.

Neformální vzdělávání

Vzdělávání, které je zaměřeno na získání vědomostí, dovedností a kompetencí, které mohou respondentovi zlepšit jeho společenské i pracovní uplatnění. Neformální vzdělávání je poskytováno v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, nestátních neziskových organizacích, ve školských zařízeních a dalších organizacích. Patří sem např. organizované volnočasové aktivity pro děti, mládež a dospělé, kurzy cizích jazyků, počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, ale také krátkodobá školení a přednášky. Nutnou

podmínkou pro realizaci tohoto druhu vzdělávání je účast odborného lektora, učitele či proškoleného vedoucího. Nevede k získání stupně vzdělání.

Počáteční vzdělávání

Celoživotní učení lze členit do dvou základních etap, které označujeme jako počáteční a další vzdělávání. Počáteční vzdělávání zahrnuje:

- **předškolní vzdělávání** (ISCED 0), které má charakter počátečního stupně organizovaného vzdělávání;

- **základní (primární) vzdělávání** (primární a nižší sekundární stupeň – ISCED 1, 2), které má všeobecný charakter a kryje se zpravidla s dobou plnění povinné školní docházky;

- **střední (sekundární) vzdělávání** (vyšší sekundární stupeň a post-sekundární vzdělávání – ISCED 3, 4), které má všeobecný nebo odborný charakter, je ukončeno maturitní zkouškou (ISCED 3A), výučním listem (ISCED 3C) nebo závěrečnou zkouškou (ISCED 3C), součástí středního vzdělání je v ČR i tzv. nástavbové studium pro absolventy středního vzdělání s výučním listem (ISCED 4) ukončené maturitní zkouškou;

- **vysokoškolské (terciární) vzdělávání** (ISCED 5, 6), které zahrnuje široký sektor vzdělávací nabídky následující zpravidla po vykonání maturitní zkoušky, poskytuje specializované vzdělání odborné nebo umělecké, náleží k němu vysokoškolské vzdělávání uskutečňované vysokými školami, vyšší odborné vzdělávání uskutečňované vyššími odbornými školami a částečně i vyšší odborné vzdělávání v konzervatořích, vysokoškolský vzdělávací systém je upraven zákonem o vysokých školách, ostatní školy terciárního sektoru se řídí školským zákonem.

Počáteční vzdělávání probíhá zejména v mladém věku a může být ukončeno kdykoli po splnění povinné školní docházky vstupem na trh práce nebo přechodem mezi ekonomicky neaktivní obyvatelé.

Společenská odpovědnost firem (Corporate social responsibility)

Je koncept, kterým se podniky otevřeně přiznávají ke své spoluodpovědnosti za stav a chod společnosti. Tento koncept vychází z předpokladu, že žádná firma nefunguje pouze ve svých ekonomických vztazích, ale ovlivňuje také své okolí (komunitu, sociální situaci zaměstnanců apod.). A naopak stakeholderi (akcionář, partner, spotřebitel) ovlivňují úspěch firmy.

Udržitelná spotřeba a výroba (USV)

Udržitelná spotřeba a výroba je definována jako používání služeb a výrobků, které uspokojují základní potřeby společnosti a zlepšují kvalitu života, zároveň však minimalizují spotřebu přírodních zdrojů, používání toxických látek, produkci odpadů a škodlivin v průběhu celého životního cyklu služby nebo výrobku tak, aby nebylo ohroženo uspokojování potřeb budoucích generací.

Udržitelný rozvoj

Takový rozvoj, který současným a budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystému (Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů).

Podstatou udržitelného rozvoje je naplnění tří základních cílů:

- sociálního rozvoje, který respektuje potřeby všech,
- účinná ochrana životního prostředí a šetrné využívání přírodních zdrojů a
- udržení vysoké a stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti.

Udržitelným rozvojem se rozumí přístup k plánování a procesu rozhodování, jehož cílem je dosažení skutečného a trvalého snižování sociální a ekonomické nerovnosti a ochrana

životního prostředí. Udržitelný rozvoj je ucelený koncept, který zahrnuje všechny lidské činnosti až po místní úroveň a:

- jehož cílem je zkvalitnění života jak současné generace, tak generací budoucích, zatímco bude ochráněna kapacita země podporovat život v jeho veškeré rozmanitosti;
- je založen na demokracii, vládě práva a respektu základních práv zahrnujících svobodu, rovné příležitosti a kulturní rozmanitost;
- podporuje vysokou hladinu zaměstnanosti v ekonomice, jejíž síla je založena na vzdělání, inovaci, sociální a územní soudržnosti a ochraně lidského zdraví a životního prostředí.